

Цікавими є матеріали, що висвітлюють діяльність ОУН у повоєнний період. Активною науковою, громадською та політичною діяльністю займався професор Ю.Бойко-Блохин, який з 1945 р. проживав в Мюнхені. Завдяки відданню ідеї української державності особистостям, зарубіжний політикум дізнавався про утиски національних прав українців, переслідування її політичних діячів, що інколи було вкрай складно, оскільки в уявленні навіть крупних європейських політиків не було чіткого усвідомлення різниці між росіянами та українцями. Наприклад, у 1973 р. на партійному з'їзді християнсько-соціальної унії, керівної партії Баварії, у доповіді голова партії та Міністр-Президент Баварії Й.Штрауса назвав російськими емігрантами вбитих Л. Ребета та С. Бандеру. Професор Ю.Бойко-Блохин написав пану Й.Штраусу листа, у якому пояснив, що названі ним політики були українцями, які боролися проти російського імперіалізму. Між українським професором та німецьким політиком встановилися тривалі тісні стосунки [1, с.294].

Професор також популяризував українську літератури в німецькому суспільстві через опубліковані у крупних виданнях Німеччини статті про українських письменників та їх творчість, зокрема, про роман "Собор" О.Гончара [1, с.315-316]. Крім того, з його ініціативи та наполегливої діяльності у місті Бад Емс встановлено табличку про заборону української мови в Російській імперії: "У цьому домі підписав 30 травня 1876 року цар Олександр II указ про заборону і кару за використання української мови. Доказом життєвої сили своєї культури встановлює українська спільнота цей пам'ятник. Бад-Емс, 1976. Світовий Конгрес Вільних Українців".

Книга Д.Тетеріної-Блохин містить додатки із роботами професора Ю.Бойка-Блохина, З.Городиського, В.Мартинця та світлинами.

Сподіваємося, що рецензована книга, яка представляє доробок української діаспори, зацікавить вітчизняний науковий загал та стане в нагоді дослідникам, студентам і всім, хто цікавиться історією української еміграції.

**Т. В. Винарчук**

**[Рец.]: Слободян Н.В. Сполучені Штати Америки та Російська Федерація в  
Перській затоці: союзники – суперники : Монографія / Наталія  
Володимирівна Слободян. – Київ : "Поліграфія плюс", 2014. – 396 с.**

На початку ХХІ століття, в умовах глобалізації всіх сфер суспільного життя, воєнно-стратегічне домінування займає другорядну позицію у переліку інструментів геополітичного домінування. На сьогоднішній день головною складовою глобальної гегемонії є конкурентоспроможність національних економік, енергетична незалежність та здатність держави протистояти зовнішньополітичним викликам і загрозам. Основну могутність світових центрів сили складає людський, фінансовий, енергетичний та військовий ресурси. Нині не один рік триває геоекономічна та геополітична конкуренція між Сполученими Штатами та Російською Федерацією у багатьох регіонах світу, зокрема близькосхідному, на території країн СНД та держав Європейського Союзу. Втім, конкурентна взаємодія вказаних самодостатніх акторів міжнародних відносин у Перській затоці у вітчизняній історіографії вперше стала предметом ґрунтовного та комплексного вивчення в монографії Н.В. Слободян "Сполучені Штати Америки та Російська Федерація у Перській затоці: союзники – суперники".

У книзі Н.В. Слободян означена проблематика розглядається у трьох основних вимірах: системність – антисистемність, центр – периферія та універсальність – односторонність. Також у монографічному дослідженні авторкою зроблена спроба поєднання статичного і динамічного методів дослідження. Статичний компонент представлено аналізом концептуальних та доктринальних основ зовнішньої політики Сполучених Штатів та Російської Федерації, а динамічний компонент відображено аналізом процесів і явищ на регіональному рівні: геополітика та геоекономіка регіону, "демократизація Великого Близького Сходу", радикалізація ісламу тощо.

Досліджуючи геополітичні параметри регіону, окрім економіко-географічної характеристики означених держав, дослідниця звернулася до вивчення змісту понять "Перська затока", "Близький Схід", "Середній Схід" та "Великий Близький Схід". Зокрема, авторкою зроблено припущення, що у політичний лексикон концепт "Великий Близький Схід" введений американським президентом Дж.Бушем-ст. не випадково, а з метою "замінити цивілізаційне поняття "ісламська цивілізація" політико-географічним визначенням "Великий Близький Схід" (с.18), що дозволило Сполученим Штатам у найближчій перспективі розширити межі національних інтересів у означеному регіоні. Далі авторка справедливо зазначає, що "у другій половині ХХ століття концептуальне бачення аналітиками та експертами СРСР і США ролі та значення держав Перської затоки на карті світу і в системі міжнародних відносин в основних положеннях співпадало. Потрібно підкреслити, що Москва і Вашингтон традиційно розглядали цей регіон, як стратегічно важливий плацдарм з геополітичної точки зору" (с.69-70). А вже в перше десятиліття 2000-х років регіон Перської затоки перетворився на жорстку конкуренцію між обома світовими лідерами, зокрема за такими напрямками як

енергетична політика, налагодження тісних культурно-освітніх та релігійних зв'язків з країнами регіону, економічна взаємодія тощо (с.105).

Логічним продовженням досліджуваної теми є визначення зовнішньополітичного інструментарію реалізації національних інтересів США та РФ в басейні держав Перської затоки. Заслужовую на увагу висновок Слободян Н.В., що "міжнародний досвід наочно демонструє на практиці, неможливість дієвого подолання глобальних загроз сучасного світу, зокрема, тероризму, релігійного екстремізму, розповсюдження ядерної та інших видів ЗМУ, використовуючи тільки окремий інструмент, наприклад виключно "жорстку" або лише "м'яку" силу. Для вирішення глобальних проблем необхідно залучати комплексний підхід, використовуючи повний спектр зовнішньополітичних інструментів" (с. 185).

Новизна монографії Слободян Н.В., на наш погляд, полягає в тому, що авторка запропонувала розширити склад інструментів "жорсткої сили", до яких традиційно відносили економічні санкції та військові заходи, включаючи до повноправних складників "жорсткої сили" енергетичний фактор. "При певних обставинах енергетичний фактор може виступати повноцінною складовою "жорсткої сили". Здатність використовувати енергетичний чинник у комплексному поєднанні з іншими елементами силового впливу постає переконливим аргументом на користь виокремлення енергетичного фактора в окремий компонент "жорсткої сили" (с. 257) – справедливо наголошує на сторінках свого дослідження авторка монографії.

Завершальний, п'ятий розділ монографії присвячено проблемі боротьби світових лідерів з міжнародним тероризмом та ісламським радикалізмом. У відповідь на теракти 11 вересня 2001 року Сполучені Штати розпочали на глобальному рівні війну з тероризмом у шести основних напрямках, зокрема на військовому, розвідувальному, правоохоронному, дипломатичному, фінансовому та культурно-освітньому рівнях. Власне, Сполучені Штати усвідомили глибину та складність реалізації антитерористичної програми самотужки та у планетарному масштабі. Водночас, Росія, котра пережила масштабні терористичні акти на своїй території, продемонструвала готовність до партнерської співпраці зі Сполученими Штатами у спільній світовій війні з тероризмом. Авторка, підсумовуючи аналіз контртерористичної взаємодії Білого дому та Кремля зазначає, що "суттєвому зміцненню російсько-американської взаємодії у боротьбі з міжнародним тероризмом та зростанню рівня довіри між обома країнами, слугувало прагнення російської сторони перевести контртерористичні ініціативи учасників коаліції виключно під егіду ООН. Саме цілеспрямована діяльність РФ у форматі Ради Безпеки щодо запровадження легітимізації антитерористичних заходів через інститут ООН, вкупі з вираженою позицією теперішнього політичного керівництва Сполучених Штатів, принесли свої очікувані позитивні результати" (с. 336 - 337). Вищезазначені аспекти монографії Н.В. Слободян набувають особливої актуальності сьогодні, коли питання партнерської взаємодії світових лідерів стало однією зі світових проблем сучасної міжнародної політики в умовах посилення глобалізаційних процесів. Актуальність роботи Н.В. Слободян полягає також у тому, що вона намагається дати відповіді на ті питання, які недооцінюються або ігноруються авторами західних проектів демократизації так званого "Великого Близького Сходу".

Даючи загальну оцінку монографії, слід віддати належне науково-аргументованій та надзвичайно актуальній науково-дослідницькій роботі Н.В. Слободян. Передусім варто зазначити, що автор досить глибоко і професійно здійснила наукову обробку джерел і літератури. Метод історичного викладення, застосований дослідницею, вдало комбінується з логічним аналізом явищ, теоретичні узагальнення і висновки органічно випливають з конкретно-історичного аналізу. На нашу думку, структура монографії обґрунтована: розгляд поставленої проблеми поетапно здійснюється на різних рівнях – від глобального та універсального до регіонального і локального. До числа недоліків можна віднести використання не у повному обсязі або взагалі ігнорування робіт вітчизняних дослідників, зокрема таких як О.Коппель, М.Рижков, Б.Гончар, В.Гребцова та інших науковців. Також до списку прогалин автора можна віднести використання інтернет-джерел новинних сайтів та сайтів науково-дослідних центрів і організацій, що відрізняються певним суб'єктивним характером. Втім, варто наголосити, що окремі недоліки монографічного дослідження Н.В. Слободян не знижують його загальної наукової цінності. Монографія розрахована на істориків-міжнародників, експертів, аналітиків, науковців, аспірантів, студентів, усіх хто цікавиться проблемами міжнародних відносин та зовнішньої політики США та РФ.

**Н. Л. Яковенко**